

**CZY FUNKCJE
MOGĄ SIĘ
SKŁADAĆ?**

**TOMASZ
WÓJTOWICZ**

SCENARIUSZ LEKCJI

Program nauczania matematyki dla szkoły ponadpodstawowej poziom rozszerzony

opracowany w ramach projektu

„Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

WARSZAWA 2019

Redakcja merytoryczna – Agnieszka Jaworska
Recenzja merytoryczna – mgr Ewa Olszewska
dr Anna Rybak
dr Beata Rola
Agnieszka Ratajczak-Mucharska

Redakcja językowa i korekta – Editio

Projekt graficzny i projekt okładki – Editio

Skład i redakcja techniczna – Editio

Warszawa 2019
Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Temat lekcji:

Czy funkcje mogą się składać?

Czas trwania lekcji:

45 minut

Klasa:

II liceum/technikum, poziom rozszerzony

Cel ogólny:

zapoznanie uczniów z pojęciem złożenia funkcji.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- zna definicję złożenia funkcji,
- wie, że składanie funkcji jest operacją nieprzemianną,
- sprawdza, czy spełniony jest warunek złożenia funkcji,
- stosuje twierdzenie o monotoniczności funkcji złożonych,
- dobiera trafne argumenty i konstruuje poprawne rozwiązania,
- jest gotowy do zdobywania nowej wiedzy i jej praktycznego zastosowania (uczeń ze SPE).

Metody, techniki i formy pracy:

- metody eksponujące: pokaz,
- metody aktywizujące: praca w grupach (kompetencje osobiste i w zakresie uczenia się),
- zastosowanie TIK: projekcja filmu edukacyjnego (kompetencje matematyczne i cyfrowe),
- formy pracy: nauczanie zbiorowe, praca grupowa (jednolita i zróżnicowana).

Środki dydaktyczne:

komputer z projektorem, karty pracy dla uczniów (zróżnicowane z uwzględnieniem uczniów ze SPE), ankieta samooceny ucznia, kosze z zadaniami.

Opis przebiegu lekcji

1. Sprecyzowanie celów i postawienie problemu

Nauczyciel wyświetla uczniom projekcję filmu dot. złożenia dwóch funkcji: <https://www.youtube.com/watch?v=oMmWROCWue4>. W trakcie oglądania filmu uczniowie zapisują definicję złożenia funkcji: **złożeniem funkcji** $f: X \rightarrow Y$ i $g: Z \rightarrow W$, gdzie $Y \rightarrow Z$, nazywamy funkcję oznaczoną $g \rightarrow f$ określoną następująco: $g \rightarrow f: X \rightarrow W$, $(g \rightarrow f)(x) = g(f(x))$ dla każdego $x \in X$. Nauczyciel wspólnie z uczniami wykorzystuje definicję do zapisania wzorów funkcji złożonych.

2. Analizowanie i porządkowanie zdobytych doświadczeń

Nauczyciel dzieli uczniów na 3 grupy (w każdej może być uczeń ze SPE). Zadaniem każdej grupy jest sprawdzenie i zweryfikowanie następujących hipotez:

- złożenie dwóch funkcji rosnących jest funkcją rosnącą,
- złożenie dwóch funkcji malejących jest funkcją rosnącą,
- złożenie funkcji rosnącej i malejącej w dowolnej kolejności jest funkcją malejącą.

Uczniowie analizują przedstawione hipotezy, wyciągają i zapisują odpowiednie wnioski.

3. Twórcze wykorzystanie wiedzy

Nauczyciel dzieli uczniów na 4 grupy zadaniowe. W klasie nauczyciel przygotowuje 3 kosze, w których znajdują się:

Kosz 1: przykłady funkcji $f(x)$, np. $f(x) = 3x - 1$, $f(x) = \log_2 x$, $f(x) = \frac{2x}{x-1}$.

Kosz 2: przykłady funkcji $g(x)$, np. $g(x) = x + 2$, $g(x) = x^2 + 3$, $g(x) = \frac{x-1}{x} - 3$.

Kosz 3: złożenia funkcji $g(f(x))$ z odpowiadającymi im literami.

Zadaniem uczniów jest losowanie funkcji $f(x)$ z kosza 1 oraz funkcji $g(x)$ z kosza 2, a następnie wykonanie złożenia funkcji $g(f(x))$ i dopasowanie do wyniku z kosza 3. Grupa, która ułoży jak najwięcej pasujących do siebie złożzeń funkcji, otrzymuje ocenę bardzo dobrą.

4. Prezentacja pracy

Po wykonanej pracy następuje prezentacja uczniowskich rozwiązań. Nauczyciel docenia wkład i zaangażowanie uczniów w wykonaną pracę, przyznaje uczniom plusy z aktywności lub oceny bardzo dobre. Kryteria oceny prac uczniowskich (z dostosowaniem kryteriów dla uczniów ze SPE):

- efekt końcowy (zawartość merytoryczna),
- wkład pracy ucznia (udział w praktycznym wykonywaniu zadań),
- prezentacja (technika, poprawność udzielanych wyjaśnień).

5. Samoocena i refleksja uczniów

Nauczyciel prosi uczniów o wypełnienie ankiety ewaluacyjnej w celu samooceny pracy ucznia:

- Wykonałem wszystkie powierzone zadania. TAK NIE
- Miałem nowatorskie pomysły, które przyczyniły się do rozwiązania problemu. TAK NIE
- Chciałbym częściej realizować takie zadania. TAK NIE
- Podczas lekcji dowiedziałem się, że .....

Komentarz metodyczny

W trakcie pracy grup może się okazać, że grupa podejmie takie decyzje wyboru funkcji, z których po złożeniu liter nie ułoży żadnego słowa. Istotne jest jednak nabycie umiejętności składania funkcji, dlatego należy doceniać każdy najmniejszy wysiłek każdego ucznia w dążeniach do osiągnięcia sukcesu. Różny poziom wiedzy i umiejętności uczniów pozwala na znajdowanie najlepszych rozwiązań w określonych momentach lekcji.